

MEDITATSIOON

Nick Drake – kuulda võetud hääl

LAURI SOMMER



See inglise folgimees, kelle lyhikese elu elavam osa kulges sygaval seespool ja kes tegi kõigest kolm ametlikku plaati, on nyyd, rohkem kui kolmkümmend aastat pärast lahkumist suuri ma postuumse mõju omandanud tolle aja trubaduur. Nick Drake sündis 19. juunil 1948. Pere elas algul Birmas, kus ta isa Rodney ajas puiduäri. Ema Molly laulis lastele oma hapraid ja sentimentaalseid klaverisaataga laule, mille tundetoonil on sarnasusi poja loominguga. Kõrgemasse keskklassi kuulunud vanemad naasid varsti kodumaale ning otsid aiaga ymbritsetud suure vanaaegse tellismaja looduskaunis Tanworth-in-Ardeni kylakeses. Nicki lapsepõlve märksõnadeks on kindlasti idyll ja pastoraalsus ja kaunilt häirivana tõusevad need esile lauludeski. Koolikaaslased mäletavad teda kyllalt rõõmsameelse ja sportlikuna, kuid pisut mõistatuslik oli poiss juba siis. Marlborough' kolledžis sai ta varane muusikahuvi laiema väljundi. Ta mängis koolibändides saksofoni, klarnetit ja klaverit ning läks siis yle kitarrile, mis kujunes tema põhipilliks. Tuli 60ndate keskpaik ning Nicki maitse oli iseloomulik tolle ajastu tundlikule briti folkintellektuaalile. Biitlid, Dylan, Donovan, Tim Buckley, Van Morrison, Randy Newman, inglise akustilise kitarr kuningad

John Renbourn ja Bert Jansch, ameerika deltabluus, mida ta hästi tundis, pisut jazzi ja bossanoovat, pisut klassikat ja nii edasi. 1967. aasta alguse veetis ta Prantsusmaal, ametlikult Aix-en-Provence'is vahetusyliõpilasena, kuid sisuliselt boheemlaseelu elades, alustades originaalpalade kirjutamist ja tehes tutvust hašišiga. Tundide kaupa harjutades lasi ta vahel kõik pillikeeled lödvaks ja hakkas neid yhekaupa kummalistesse helistikesse pingutama. Kui Nick oma esimesi lugusid “Bird Flew By”, “Blossom Friend”, “Time of No Reply” ja “Strange Meeting 2” (“Lind lendas mööda”, “Õiesõber”, “Vastuseta aeg” ja “Kummaline kohtumine 2”) sõpradele mängis, olid need kuuldu kvaliteedist yllatunud. Bluusimõjud ja folgiklišeed olid taandunud, sealt kostis midagi omanäolist. Samal aastal astus Drake Cambridge'i ylikooli inglise kirjandust õppima. Teda huvitasid esmalt poeedid: mystiline Blake, teravmeelne Swift, sõjaluuletaja Wilfred Owen; samuti prantsuse symbolistid, kelle tume ilma-vaade, hašišilembus ja salapärasus ta taustaga hästi klappis. Ta tegi esimesed kontserdid. Yht neist juhtus nägema tollase folgi tippgrupi Fairport Conventioni liige, kes soovitas teda briti *underground*'i uusi tuuli tabama tulnud ameerika produtsendile

Joe Boydile. Nooruke Drake sai plaadilepingu tavatult ruttu. Stuudios yllatas ta vanemaid kolleege oma sihikindlusega. Näiteks lykkas ta tagasi tuntud arranžeerija Richard Hewsoni pakutu ja kutsus keelpille seadma hoopis oma üliõpilasest sõbra Robert Kirby. Valik osutus õigeaks. Vaid klassikalist, Riho Sibulagi kaverdatud “River Mani” (“Jõemees”) arranžeeris Steve Robinson. “Five Leaves Left” (“Viis lehte veel”) ilmus 1969. aasta septembris. Pealkiri oli siseringi vihje kirjale Rizla suitsupaberite pakis, millest rulliti marihuaanasigarette. Plaadi pastoraalne meeleolu yhendas ballaadi ja folgi jooni. Mõneski loos (“Fruit Tree”, “Day Is Done” – “Viljapuu”, “Päev on otsas”) kostab noore autori kohta seletamatult sygav melanhoolia. Iga tollane artist pidi oma kuulsuse teed sillutama rohke kontserttegevusega. Drake saadeti tuurile, kuid peagi tuli tõrge ja ta katkestas. Mehe stiil ei klappinud ei tollase folgi ega rocki formaatidega. Ta äärmiselt intiimsed laulud, häbelik vaikimine ja pidev kitarri ymber häälestamine lihtsalt ei sobinud enamikku neist vähetähelepanelikest paikadest, kus rahvas ootas kaasalauldava refrääniga shanty’sid, raju rocki või helifooni oma kohvikulobale. Nick oli elu kõrvalt vaatlev natuur ja tema arusaam sisse maailmast, mille ehedus ei sõltunud lavast ega meediakärast, muidugi syvenes selle kogemusega. Varsti pärast esikalbumi ilmumist katkestas ta õpingud Cambridge’is, et keskenduda muusikale. Ja asus elama Londoni. Teine plaat “Bryter Layter” (“Pilves selgimisega”, 1970) on selgelt urbanistliku suunaga. Täpseist ja rikkalikest jazzi ja poppi segavatest arranžeringutest kostavad läbi suurlinna rahvatunglus, tuled, udu, glamuur ja yksindus. Taustamuusikute nimekiri on esinduslik. Plaadil on ka meie filmi “Keskpäev” heliriba meenutavaid instrumentaale ja ballaade. Endise Velvet Undergroundi liikme John Cale’i kaasabil seatud lugu “Northern Sky” (“Põhjataevas”) on peetud sajandi yheks kaunimaks armastuslauluks. Hoolikalt produtseeritud album oli selgelt popitaotlustega. Selle kesine myygiedu ja avalikkuse pealiskaudne ykskõiksus mõjusid Nickile masendavalt. Varem maailma distantsilt jälginud nooruk hakkas tõsiselt endasse tõmbuma. Arvatakse, et tegu oli eelkõige muusikaäri ebaõigluse tundest põhjustatud traagikaga, mida võisid võimendada narkootikumid. Mõjus ka see, et ta peamine yhenduslyli asjaliku maailmaga, Joe Boyd, lahkus Ameerikasse. Plaadifirma Island pyydis Drake’i igati aidata, kuid pressiteadetest ja paladest promoplaadidel ei piisanud. Staarimaterjal oli lavadelt nähtav kuju, kes kehkleks valitud seltskonnas, andis hulgaliselt intervjuusid jne. Nick vajanuks kyllap rohkem inimlikku osavõttu, kuid samas oli temaga yha raskem suhelda – ta peaaegu lakkas rääkimast, kadus pikkadeks perioodideks ja lahkus lõpuks Londonist oma lapsepõlvekoju. Too naasmine tundus kaotuse-na. Heasoovlik sõber lubas tal kasutada oma Hispaania rannikul olevat villat. Seal ta tagasi tulnud, soovis ta studioaega. Seekord tahtis ta lauludes kuulda vaid iseennast, et suhelda kuulajaga n-ö hingepõhjast. Lindistus kestis kõigest kaks ööd – milline kontrast eelmise plaadi sessioonidega, mis vältasid peaaegu aasta! Drake viis lindi Islandi kontorisse, pomises midagi ning lahkus. “Pink Moon” (pealkiri vihjab rahvasuus halvaks endeks peetud roosakale kuule) ilmus 1972. Eriline, kummaliste häälestuste ja fragmentaarsete tekstidega teos, mille lähteks on sygav meeleheide, mõjub tumeõrna vaigse intensiivsusega ning on paljudel meelest ta parim looming. Lõpuloo “From the Morning” (“Hommikust saati”) read “Nyyd me tõuseme ja me oleme kõikjal” on graveeritud tema hauakivile. Varsti pärast plaadi il-





mumist satub Drake psühhiaatria haiglasse. Sealte vabanedes määratakse talle kolme sorti antidepressante. Ta tõmbub veelgi enam endasse, solvab vana sõpra John Martynit, öeldes, et tolle muusika on muutunud ebaasiiraks ja kommertslikuks; peab raevuka monoloogi Londonit kylvastanud Boydile: “Nad ylistavad mu geniaalsust, aga mille kuradi pärast ma siis nii hullus seisus olen?”; ytleb emale: “Olen läbi kukkunud kõigis oma pyyetes.” Ta seisab risttee ääres seda yletamata, kuni politsei teatab sellest kodustele. Kuulab tunde grammofoninõela jonksumist vinyylplaadi lõpus ja vaatab aknast välja; proovib leida erinevaid tööotsi ja astuda sõjaväkke, kuid miski ei sobi talle. Avalikkuse silmist kadunud ja maha kantud, leiab ta 1974. aasta juulis endas ometi jõudu uuesti stuudiosse minna. Ehk oli abiks kellegi kiitev meenutus muusikapressis. Viimane viielooline sessioon jätkab “Pink Mooni” kõlajoont. Sugestiivselt itkulises palas “Black-Eyed Dog” (“Mustasilmne koer”) on kuulnud nii deltabluusi isa Robert Johnsoni kaja kui ka orientaalset hõnguga pillikäsitlust. Varem perfektsionismiga hiilanud Nick on nii läbi,

et ei suuda enam yhtaeagu laulda ja kitarrimängida ning vajab mitmeid duubleid. Sõbrad, kes polnud teda mõnda aega näinud, olid hämmastunud ka välisest muutusest. Leebelt elegantse kuju asemel oli pesemata, pikkade sõrmekyynetega, öise pilguga sõnata vaevik. Keegi, kel tõepoolest põrgukoer kukil. Sama aasta sygisel tunduvad asjad paremuse poole pöörduvat. Nick veedab mõnusalt aega yhel Seine’il seilaval pargasel, tal olevat uus tydruksõber, ta olevat tervem ja optimistlikum. 25. novembri lõuna ajal läheb ema kehva unega, hommikuti tihti kaua maganud poega äratama. Tolle pikad jalad on sirakil yle voodi, mille lebab ka Camus’ “Sisyphose myyt”. Ta oli võtnud antidepressanti “Tryptizol”, mille ohtlikkust meedikud tollal veel ei taibanud ning jagasid seda laiali nagu kommi. Kas yledooserimine toimus enesetapjaliku meelegeitesõustu ajal või lihtsalt soovist hästi magada, seda ei saa me kunagi teada.

Drake’i saatuses oli äärmuslikke jooni, mis soodustavad ta kuju romantiseerimist. Varane surm, mida on lihtne pidada märterlikuks. Kaunid noorusfotod täis täitumata lubadusi. Vähene info ta elu kohta soodustab spekulatsioonide vohamist. Teda on peetud varjatud homoseksuaaliks, skisofreenikuks, narkariiks; ta tekstidele on tehtud mitmesuguseid psühhonaalseid analüüse; tema plaatide ilmaletulekuga seotud isikud on fännide imetlevast lobast surmani tydinunud. Austajad on ehedate kodulindistuste kõrval ringlusse lasknud ka kohatut toormaterjali. Nicki vanemad võtsid aastaid vastu kogu ilmast tulnud “palverändureid”, kes kylvastasid idyllilist, justkui tasast looduslähedast inglaslikkust kehatavat kohakest ja selle parimat poega, kelle laulude kohta on väidetud sama. Kuid paisutatud sentimentalismi kõrval võrsus ka loovaid impulsse. Drake näitas teed introspektiivsemale muusikutyybile, folki teisendavale trubaduurile ja kodulindistajale. Nicki kitarrimängutehnikast on tehtud uurimusi. Ta kasutas palju oma häälestusi, arendades neist tekkinud harmoonilisi figuure pikkadel öötundidel, istudes oma oranžis tugitoolis. Ilusamad meloodiad syndisid tihti alles varahommikul. Parema käe haruldaselt selge, rytmiliselt veatu, yhtlase tooniga ja kummaliste bassimustritega sõrmitsemine oli laulude alus. Järele jäänud fragmentide autoripärastest arendusest tegi Scott Appel 1995. aastal plaadi “Nine of Swords”. 1997 ilmus Patrick Humphriesi sulest huvitav ja taustu avav biograafia. Kuigi Drake’ist pole muud filmitud materjali kui lapsepõlvest, väntas Jeroen Berkvens temast liikuvate helitaustade ja mõjuvate visuaalide ning meenutustega filmi “A Skin Too Few” (“Liiga õhuke nahk”, 1999). Paljudes aeglastes kaadrites loodusest, linnast ja toast avaneks justkui too introspektiivne vaateviis, kuidas mees maailma jälgis. Sama tehnikat kasutab ka fotodest komponeeritud “River Mani” video. Jah, luuserist on saanud pyhak, Drake õitseb, seda kinnitavad mitmesuguste rariteetide ja valitud lugudega plaatide ilmumine, kaverid, temast inspireeritud kirjatööd, fännide lõputud jutulõimed jne. Ta sygavalt isiklik ja tihti valulisegi lähtega looming on pakkunud lohutust paljudele depressiivsetele ja tundlikele inimestele, mõjudes empaatilise osaduse kaudu – rahustavalt, selgitavalt ja koguni helgelt. Nii on raskustest syndinud uus ja märkavama pilguga elurõõm.